

Viite:

Lausuntopyyntö (STM/1227/2012 OM), koskien hallituksen esitystä oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain muuttamista

SOSIAALITURVAN MUUTOKSENHAKULAUTAKUNNAN LAUSUNTO

Yleistä

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta antaa eniten hallintolainkäyttöpäätöksiä Suomessa. Lautakunnan toiminta on ollut pitkään pahasti ruuhkautunut ja tämän vuoksi käsittelyajat pitkiä. Viivästyshyvitysmaksusta annetun hallituksen esityksen mukaan hyvitysvaatimuksia voidaan arvioida tulevan melko paljon. Tämän vuoksi lainsäädäntöhankkeen merkitys lautakunnalle on erityisen suuri. Esityksen mukaan maksettavien hyvitysten määrä riippuu muutoksenhakulautakuntien jutturuuhkista ja resursseista. Ehdotetut muutokset edellyttävät, että muutoksenhakulautakuntien riittävästä resursseista huolehditaan jatkuvasti, sillä riittämättömistä henkilöresursseista johtuva oikeudenkäyntien viivästyminen voi johtaa siihen, että hyvityksiä on maksettava runsaasti. Nykyisin ihmisoikeusasioissa vastaavan hyvityksen maksaa se ministeriö, jonka hallinnonalalla tapahtuneesta viivästymisestä on kysymys. Esityksen mukaan oikeusministeriö huolehtisi viivästyshyvityksen maksamisesta, mutta ei olisi asianmukaista, jos hyvitys jäisi oikeusministeriön maksettavaksi silloinkin, kun viivästys ei ole tapahtunut oikeusministeriön hallinnonalalla. Tätä perustellaan sillä, että oikeusministeriöllä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa esimerkiksi henkilöstöresurssien turvaamisen avulla viivästysten torjumiseen muulla kuin omalla hallinnonalallaan.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta katsoo, että ei ole syytä muuttaa valmistelussa aiemmin esillä ollutta viivästyshyvityksen maksamiseen velvollista vastuutahoa, asianomaista ministeriötä. Hyvityksen maksamisesta vastuullinen taho on Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan näkökulmasta erittäin tärkeä. Uuden luonnoksen mukaan viivästyshyvityksen maksamisesta vastaisi muutoksenhakulautakunta itse. Muuttanutta kantaa perustellaan sillä, että aina ei ole yksiselitteistä, minkä ministeriön hallinnonalalle esimerkiksi jokin itsehallintoyhdyskunta kuuluu. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan näkökulmasta muutoksen perustelu on riittämätön.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toiminnan erittäin paha ruuhkautuminen on johtunut pitkään alimitoitetuista resursseista. Lautakunta toi vuosikausia esiin merkittävän resurssivajeen, mutta lisäresursseja ei lautakunnalle kuitenkaan myönnetty. Vasta vuodesta 2009 alkaen lautakunta on saanut määräaikaista lisäresursseja kymmenen edellisen vuoden aikana kertyneen ruuhkan purkamiseen. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan resurssointihistorian valossa ei ole kohtuullista asettaa lautakuntaa uudelleen tilanteeseen, jossa sen toiminta voisi vaarantua vakavasti ilman sen omaa myötävaikutusta. Esityksen mukaan oikeusministeriö vastaa viivästyshyvitysmaksun suorittamisesta hallintotuomioistuinten osalta, koska sillä on mahdollisuus turvata tuomioistuinten resurssointi omalla hallinnonalallaan. Oikeusministeriö ei tule perimään hyvitysmaksuja yksittäisiltä tuomioistuimilta, vaan asiaa käsitellään tulossopimusneuvottelujen yhteydessä resurssitarvekysymyksenä.

Vastaavasti vain sosiaali- ja terveysministeriöllä on mahdollisuus vaikuttaa Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan henkilöresurssien turvaamiseen. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta katsookin, että muutoksenhakulautakuntia tulee kohdella yhdenvertaisesti hallintotuomioistuinten kanssa. Vain näin voidaan varmistaa se, että lautakunnan riittävästä resurssista huolehditaan jatkuvasti.

Seuraavassa on vielä muutamia yksittäisiä pykälä koskevia kommentteja:

5 § Oikeudenkäynnin alkamisajankohhta

Esityksen mukaan oikeudenkäynnin kesto laskettaisiin jo oikaisuvaatimuksen tekemisestä alkaen. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan käsittelemissä asioissa oikeudenkäynnin katsottaisiin näin ollen alkavan silloin kuin asianosainen tekee oikaisuvaatimuksen Kansaneläkelaitokselle. Jos Kansaneläkelaitos ei oikaise päätöstään kaikilta osin, toimittaa se muutoksenhakuasiakirjat lautakunnalle valituksena tutkittavaksi. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalla ei ole ennen valitusasiakirjojen saapumista mitään tietoa vireille tulleesta oikeudenkäynnistä tai mahdollisuutta vaikuttaa asian käsittelyaikatauluun. Kun oikaisuasian vireille tulo Kansaneläkelaitoksessa laskeaan oikeudenkäynnin alkamisajankohdaksi, lyhentää tämä aika vastaavasti lautakunnan asian käsittelylle käytettävissä olevaa aikaa. Pääsääntöisesti valitusasiakirjat toimitetaan lautakunnalle säädösten mukaisesti 30 päivän kuluessa siitä, kun oikaisuvaatimus on tehty Kansaneläkelaitokselle. Käytännössä 30 päivän määräaika kuitenkin toisinaan ylitetään. Joskus lautakuntaan toimitetaan myös valitusasiakirjoja, joissa oikaisuvaatimus on useita vuosia vanha. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta katsoo, että on kohtuutonta, jos oikeudenkäynnin lautakunnassa katsotaan viivästyneen tilanteessa, jossa asia on ”vanhentunut” jo ennen kuin lautakunta on saanut oikeudenkäynnin alkamisesta mitään tietoa.

6 § Hyvityksen määrä

Esityksen mukaan hyvityksen määrään vaikuttaa se vuosimäärä, jonka oikeudenkäynti on tuomioistuimen tai viranomaisen vastuulla olevasta syystä viivästynyt. Esityksen 2a §:n mukaan viranomaisina pidettäisiin mm. itsenäistä julkisoikeudellista laitosta. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan käsittelemissä asioissa käsittely voisi näin ollen viivästyä lautakunnan ohella myös Kansaneläkelaitoksessa. Oikeudenkäynnin viivästyessä hyvitys saattaisi tulla sekä Kansaneläkelaitoksen että muutoksenhakulautakunnan maksettavaksi.

Kansaneläkelaitoksen osalta muutoksenlautakunta tai vakuutusosikeus voisi määrätä viivästyshyvityksen maksettavaksi, mikäli Kansaneläkelaitos olisi vastuussa viivästyksestä. Asian käsittelyn viivästyminen Kansaneläkelaitoksessa on yleensä helppo todeta. Sen sijaan sen toteaminen, onko asian käsittely viivästynyt muutoksenhakulautakunnassa, on ehdotettujen pykälien nojalla epäselvää. Muutoksenhakulautakunnan osalta vireilläoloaikaan luettaisiin 5 §:n mukaan myös aika, jona asia on ollut oikaisuvaatimuksena vireillä Kansaneläkelaitoksessa.

Esimerkki 1:

Henkilö tekee oikaisuvaatimuksen Kansaneläkelaitokselle 1.1.2011. Kansaneläkelaitos toimittaa valitusasiakirjat muutoksenhakulautakunnalle vasta 1.3.2012. Muutoksenhakulautakunta antaa päätöksensä asiassa 1.8.2012. Säännösten nojalla on epäselvää, kenen vastuulla olevasta syystä asian käsittely on viivästynyt. Selvää lienee, että viivästyminen on tapahtunut Kansaneläkelaitoksen taholla, mutta 5 §:n sanamuoto huomioiden viivästyminen olisi tapahtunut myös muutoksenhakulautakunnassa, koska *oikeudenkäynnin muutoksenhakulautakunnassa on katsottava alkaneen jo 1.1.2012* ja kestäneen siis 20 kuukautta. Tämä ei olisi oikeudenmukaista tilanteessa, jossa lautakunta on käsitellyt asian 5 kuukaudessa siitä, kun valituksen vireilläolo on tullut ylipäätään lautakunnan tietoon.

Esimerkki 2:

Henkilö tekee oikaisuvaatimuksen Kansaneläkelaitokselle 1.1.2011. Kansaneläkelaitos toimittaa valitusasiakirjat muutoksenhakulautakunnalle vasta 15.12.2011. Muutoksenhakulautakunta antaa päätöksensä asiassa 1.5.2012. Säännösten nojalla on epäselvää onko asian käsittely viivästynyt ja minkä viranomaisen taholla näin olisi tapahtunut. Selvää lienee, että asian käsittely ei ole viivästynyt Kansaneläkelaitoksessa, koska se on kestänyt alle vuoden (11,5 kk). Muutoksenhakulautakunta on puolestaan käsitellyt asian 4,5 kuukaudessa siitä, kun valituksen olemassaolo on tullut sen tietoon. Näin ollen viivästyminen ei olisi tapahtunut missään käsittelyvaiheessa. Kun otetaan huomioon 5 §:n sanamuoto viivästyminen olisi kuitenkin tapahtunut muutoksenhakulautakunnassa, koska *oikeudenkäynnin muutoksenhakulautakunnassa on katsottava alkaneen jo 1.1.2012* ja kestäneen siis 16 kuukautta. Kumpikaan vaihtoehdoista ei ole oikeudenmukainen: ensimmäisessä viivästyminen ei katsottaisi lainkaan tapahtuneen, vaikka oikeudenkäynnin kokonaiskesto olisi 16 kuukautta, toisessa vaihtoehdossa se taho, joka olisi käsitellyt asian viivytyksestä, joutuisi vastaamaan asian viivästyshyvityksen maksamisesta.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta katsoo, että esityksen mukaista vastuujakoa tulee selvittää niin, että laista käy selkeästi ilmi, kuka on hyvityksen maksamisesta vastuussa ja että hyvitystä ei voida määrätä sellaisen tahon maksettavaksi, joka ei ole viivästyksestä vastuussa.

11 §. Muutoksenhaku

Esityksen mukaan muutoksenhakulautakunnalla, jossa tuomioistuin on todennut viivästyksen tapahtuneen, olisi muutoksenhakuoikeus viivästyshyvitystä koskevassa asiassa. Muutosta haetaan kuten pääasiassa. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta katsoo, että säännös ei käytännössä kuitenkaan mahdollista muutoksen hakemista.

Vakuutusosoikeus voisi todeta päätöksessään, että asian käsittely on viivästynyt muutoksenhakulautakunnassa ja määrätä asiassa maksettavaksi viivästyshyvitystä. Jos muutoksenhakulautakunta olisi tyytymätön ratkaisuun, voisi se hakea 11 §:n nojalla muutosta päätökseen. Vakuutusosoikeus on kaikissa Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan käsittelemissä asioissa ylin muutoksenhakuas- te. Säännönmukainen valitustie ei viivästyshyvitysasiassa olisi tämän vuoksi lautakunnalle enää mahdollinen. Mitään erityissäännöstä muusta valitustiestä ei esityksessä ole ehdotettu. Muutoksenhakulautakunnan valitusosoikeus jäisi näin ollen toteutumatta. Tuomioistuimen ratkaisu viivästy- sasiassa tehtäisiin 8 §:n mukaan pääsääntöisesti muutoksenhakulautakuntaa kuulematta.

Esityksen mukaan viivästyshyvitys voitaisiin siis määrätä muutoksenhakulautakunnan maksetta- vaksi, ilman että lautakuntaa olisi etukäteen kuultu tai, että sillä olisi tosiasiallinen mahdollisuus valittaa tehdystä ratkaisusta. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta katsoo, että tältä osin esitys- tä on täsmennettävä.

14 § Voimaantulo

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnassa keskimääräiset käsittelyajat ovat laskeneet merkittä- västi vuoden 2008 jälkeen. Vuoden 2009 tammikuussa postitettujen päätösten keskimääräinen käsittelyaika oli 18,4 kuukautta. Päätöksistä 89 prosentissa asian käsittely oli kestänyt yli vuoden. Vuoden 2012 maaliskuussa keskimääräinen käsittelyaika oli 10 kuukautta ja enää 11 prosentissa asioita käsittely oli kestänyt yli vuoden. Vuoden 2012 aikana vanhojen asioiden osuuden odote- taan edelleen pienenevän. Vaikka prosenttiosuus olisi edelleen pienempi, on pitkään vireillä ollei- den asioiden *lukumäärä* Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnassa edelleen vuoden 2013 alussa

suuri. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan ratkaisemien asioiden suuri määrä ja vielä kesken oleva vanhan ruuhkan purkaminen huomioon ottaen ei lainmuutoksen pitäisi koskea takautuvasti lain voimaan tullessa vireillä olevia asioita, vaan niitä asioita, jotka tulevat vireille vasta lain voimaan tulon jälkeen.

Helsingissä 12.4.2012

Silja Romo
puheenjohtaja
Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta (SOMLA)

Sosiaali- ja terveysministeriö

Vakuutusosasto

Viite: lausuntopyyntö STM/1227/2012

TYÖTTÖMYYSTURVAN MUUTOKSENHAKULAUTAKUNNAN LAUSUNTO

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan (TTLK) lausuntoa koskien hallituksen esitystä oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain muuttamista. Siltä osin, kuin hallituksen esitys koskee viivästyshyvityksen maksajatahoa, TTLK toteaa asiassa seuraavaa:

Hallituksen esityksessä ehdotetaan oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain soveltamista myös mm. muutoksenhakulautakuntiin. Asianosaisella, jonka asian käsittely olisi TTLKssa viivästynyt kohtuuttomasti, olisi oikeus saada viivästyksestä kohtuullinen hyvitys. Hyvityksen maksaja olisi TTLK.

TTLK katsoo, että viivästyshyvitysmaksujen kattaminen TTLKn omista määrärahoista ei lautakunnan käytettävissä olevien määrärahojen nykytasoa huomioon ottaen olisi kohtuullista ja että se heikentäisi lautakunnan toimintaedellytyksiä.

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa vireille tulevien asioiden määrä näyttää vakiintuneen 9 000 - 10 000 kappaleeseen vuodessa. Nykyisillä henkilöresursseilla TTLKssa pystytään ratkaisemaan vuosittain vain n. 8 500 - 8 600 asiaa. Tämä on merkittävin syy siihen, että valitusasian käsittely TTLKssa saattaa kohtuuttomasti pitkittyä. On erittäin harvinaista, että asian käsittelyn viivästyminen olisi johtunut lautakunnan omasta laiminlyönnistä tai muusta vastaavasta menettelystä.

Hallituksen esityksessä määritelty oikeudenkäynnin alkamisajankohta jo oikaisuvaatimuksen tekemisestä johtaisi lisäksi mitä ilmeisimmin siihen, että lautakunta joutuisi vastaamaan myös viivästyksestä, jonka on aiheuttanut muu taho, esim. ensiasteen päätöksentekijä.

Vuonna 2011 TTLKssa oli yli 12 kk:n käsittelyajan tapauksia 120 kappaletta (1 %). Jos oletetaan, että yksittäisen viivästyshyvityksen määrä olisi keskimäärin 2 000 euroa ja se myönnettäisiin joka kolmannelle pitkään viipyneen päätöksen saajalle, kustannus olisi 80 000 euroa vuodessa. Tilanne, jossa lautakunta joutuisi käyttämään näin huomattavan

osan päätöstuotantoon varatuista määrärahoistaan viivästyshyvitysten maksamiseen, olisi lautakunnan toiminnan kannalta kestävä.

TTLK katsoo, että sen velvoittaminen maksamaan viivästyshyvitysmaksuja ei hallituksen esityksen tavoitteiden mukaisesti lyhentäisi käsittelyaikoja, vaan todennäköisimmin pidentäisi niitä. TTLKn näkemyksen mukaan viivästyshyvitysten maksajatahon tulisi aiempien kaavailujen mukaisesti ehdottomasti olla sosiaali- ja terveysministeriö, kuten on esim. oikeusministeriö oman hallinnon alansa toimijoiden osalta.

Olli Häkkinen

toimistopäällikkö

**TAPATURMA-ASIOIDEN
MUUTOKSENHAKULAUTAKUNTA**

2.9.2011

Asianumero
3/2011 Laus

Oikeusministeriö

Viite OM 8/41/2011

Asia Oikeusministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain ja hallintolainkäyttölain muuttamisesta

Lausuntopyynnön johdosta tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta toteaa seuraavaa:

Muutoksenhakulautakunta pitää hyvänä sitä, että oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämistä koskeva laki laajennetaan koskemaan myös hallintolainkäyttöä. Näin parannetaan asianosaisten oikeusturvaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön edellyttämällä oikeussuojakeinolla. Lain soveltamisala on selkeästi määritelty niin, että tuomioistuinta koskevia lain säännöksiä sovelletaan myös valitusasioita käsittelemään perustettuihin lautakuntiin, joissa sovelletaan hallintolainkäyttölakia. Muutoksenhakulautakunta katsoo kuitenkin, että nykyisten käsittelyaikojen valossa muutoksenhakulautakunnan ratkaistavissa oikeudenkäynnin viivästymisen hyvitysvaatimuksissa vain aivan harvoissa poikkeustapauksissa hyvitystä voisi ylipäänsä tulla määrättäväksi. Toisaalta vaatimuksia oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä voi tulla paljonkin ja myös sellaisissa tapauksissa, joissa oikeudenkäynti on tapahtunut täysin normaalin käsittelyajan puitteissa. Tästä aiheutuu joka tapauksessa työmäärän lisäystä, vaikka itse vaatimuksen ratkaiseminen sinänsä olisi yksinkertaista.

Oikeudenkäynnin alkamisajankohdan osalta muutoksenhakulautakunta toteaa, että lakisääteisessä tapaturmavakuutusjärjestelmässä muutoksenhakulautakunnalle osoitettu valitus tulee vireille, kun se on toimitettu ensi asteen päätöksen tehneelle vakuutuslaitokselle. Valitusta ei siis toimiteta muutoksenhakulautakuntaan, vaan vakuutuslaitokseen. Vakuutuslaitos arvioi tämän jälkeen, voiko se tehdä asiassa itseoikaisun, ja jos ei, se toimittaa valituksen lausuntonsa kera muutoksenhakulautakunnalle. Esitetyn lainmuutoksen perusteella oikeudenkäynnin kesto laskettaisiin siitä, kun valitus on toimitettu vakuutuslaitokseen. Muutoksenhakulautakunta haluaa painottaa sitä, että tällä on olennainen merkitys, kun arvioidaan oikeudenkäynnin mahdollista viivästymisaikaa. Tapaturmavakuutuslaissa on säädetty määräajasta, jonka kuluessa vakuutuslaitoksen on toimitettava valitusasiakirjat muutoksenhakulautakunnalle, mutta mitään sanktiota tämän vastineajan noudattamatta jättämiselle ei ole säädetty.

TAPATURMA-ASIOIDEN MUUTOKSENHAKULAUTAKUNTA

Muutoksenhakulautakunnan käsittelemille valitusasioille on myös tyypillistä, että ne voidaan lainvoimaisesta päätöksestä huolimatta saada uudelleen vireille, mikäli asiassa ilmenee uutta selvitystä. Muutoksenhakulautakunta huomauttaakin, että näissä tilanteissa, mikäli oikeudenkäynnin keston lasketaan alkaneen siitä, kun ensimmäinen valitus on toimitettu, saattaa kokonaiskesto muodostua hyvinkin pitkäksi, jos kaikki valitusportaat on käyty useaan kertaan läpi asiassa ilmenneiden uusien selvitysten vuoksi.

Muutoksenhakulautakunnassa vireillä olevan valitusasian käsittely voi viivästyä myös siitä syystä, että vakuutusosoikeudessa on samaan aikaan vireillä valitusasia, josta annettavalla ratkaisulla on olennainen merkitys muutoksenhakulautakunnassa vireillä olevan valitusasian ratkaisemisen kannalta. Vakuutusosoikeudessa voi olla vireillä kyseistä samaa henkilöä koskeva valitusasia, jossa on kyse tapaturman seurauksena korvattavista vammoista ja evättävistä sairauksista. Tällöin muutoksenhakulautakunta ei voi antaa päätöstä, joka perustuu korvattaviin ja evättäviin diagnooseihin, ennen kuin vakuutusosoikeus on asian lainvoimaisesti ratkaissut. Vakuutusosoikeudessa voi myös olla vireillä jokin yleisempää laintulkintaa koskeva valitusasia, jolloin vastaavaa valitusasiaa ei muutoksenhakulautakunnassa ratkaista ennen kuin vakuutusosoikeuden kanta on saatu. Näissä tapauksissa on joskus jouduttu tilanteisiin, missä valitusasian käsittely viivästyy jopa vuosia. Samoin oikeudenkäynnin viivästymistä muutoksenhakulautakunnan käsittelemissä valitusasioissa saattaa aiheuttaa se, että vakuutusosoikeus palauttaa asian muutoksenhakulautakuntaan uudelleen käsiteltäväksi eikä tee asiaratkaisua. Tällöin muutoksenhakulautakunnan antaman uuden päätöksen jälkeen asia voi päättyä uudelleen vakuutusosoikeuteen ja oikeudenkäynnin kokonaiskesto näin pitkittyy.

Oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain mukaan hyvitystä voidaan määrätä ajalta, jona oikeudenkäynti on viivästynyt valtion vastuulla olevasta syystä. Jos hyvittävä viivästymisen on tapahtunut muutoksenhakulautakunnassa, voitaneen kyseessä katsoa olevan valtion vastuulla oleva syy, vaikka muutoksenhakulautakunta ei olekaan valtion viranomainen. Kyse ei tällöin ole oikeusministeriön hallinnonalasta, vaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalasta. Jos kuitenkin hyvittävä viivästymisen on tapahtunut vakuutusyhtiössä, jonne valitus on ensin toimitettu, lienee jo tulkinnanvaraista, voidaanko kyseessä katsoa olevan valtion vastuulla oleva syy. Muutoksenhakulautakunta ei nykyjärjestelmässä voi mitenkään etukäteen valvoa sitä, että yksittäisessä tapauksessa vakuutusyhtiö noudattaa laissa säädettyä määräaikaa valituksen ja vastineen toimittamisesta muutoksenhakulautakuntaan. Tällaista yksittäistapausta koskevaa järjestettyä valvontaa ei ole myöskään minkään valtion viranomaisen taholta. Näin ollen käytännössä tilanne on se, että vakuutusyhtiön ulkopuolella ei ole tietoa yksittäisestä valituksesta ennen kuin se tulee toimitetuksi muutoksenhakulautakuntaan. Valitus voi syystä tai toisesta jäädä pitkäksi aikaan vakuutusyhtiöön ja se tulee toimitetuksi muutoksenhakulautakuntaan vasta myöhemmin. Mahdollinen viivästymisen voidaan todeta vasta jälkikäteisesti.

Muutoksenhakulautakunta toteaa, että edellä kuvatun kaltaisissa tilanteissa oikeudenkäynnin viivästymisen keston arvioiminen ja sen määrittäminen, missä vaiheessa oikeudenkäyntiä viivästymisen on tapahtunut ja kenen vastuulla viivästymisen on, voi olla tulkinnanvaraista ja aiheuttaa ongelmia. Esitetyn lainmuutoksen mukaan, jos hyvittävä viivästymisen on tapahtunut muun kuin

TAPATURMA-ASIOIDEN MUUTOKSENHAKULAUTAKUNTA

oikeusministeriön hallinnonalalla, muutoksenhakulautakunnan on hyvitysvaatimusta koskevassa ratkaisussaan todettava myös, missä vaiheessa oikeudenkäyntiä viivästyminen on tapahtunut. Jos viivästyminen on aiheutunut muun kuin oikeusministeriön hallinnonalalla tapahtuneesta viivästyksestä, asianomaisella ministeriöllä on velvollisuus tältä osin korvata viivästyshyvityksestä aiheutuvat kustannukset oikeusministeriölle. Muutoksenhakulautakunta pitää edellä kuvattua järjestelyä sinänsä ymmärrettävänä, mutta hyvitystä vaatineen asianosaisen näkökulmasta ei ole merkitystä sillä, minkä ministeriön hallinnonalan vastuulla viivästyminen on. Kyse on joka tapauksessa valtion vastuulla olevasta viivästymisestä ja korvaus maksetaan valtion varoista. Tähän nähden voimavarojen käyttäminen sen selvittämiseen, missä vaiheessa oikeudenkäyntiä ja minkä ministeriön hallinnonalalla hyvitetävä viivästyminen on tapahtunut, vaikuttaa ylimitoitettulta.

Muutoksenhakulautakunta pitää jossain määrin ongelmallisena myös sitä, että hyvitysvaatimusta ratkaistessaan tuomioistuin joutuu arvioimaan osin omaa menettelyään. Hyvitysvaatimuksesta annettuun ratkaisuun on tosin muutoksenhakumahdollisuus. Käytännössä kuitenkin vakuutus oikeuden ratkaisua odottavissa ja vakuutus oikeuden palauttamissa valitusasioissa tilanne voi olla se, että muutoksenhakulautakunta katsoo hyvitetävän oikeudenkäynnin viivästymisen tapahtuneen aiemmassa vakuutus oikeus-vaiheessa. Jos oikeusministeriö hakee muutosta tähän ratkaisuun, tämän valituksen ratkaisee vakuutus oikeus, siis sama tuomioistuin, jonka vastuulla viivästymisen on valituksenalaisessa ratkaisussa katsottu olevan.

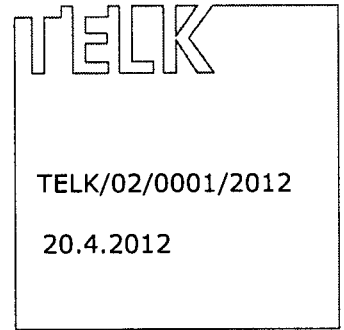
Muutoksenhakulautakunta katsoo, että esitetty hallintolainkäyttölain muutos, joka koskee asianosaisen pyynnöstä annettavaa käsittelyaika-arviota, ei aiheuttane juurikaan käytännössä muutosta nykytilanteeseen. Muutoksenhakulautakunta antaa asianosaiselle jo nykyisinkin pyynnöstä käsittelyaika-arvion, vaikka laissa ei ole siihen velvoittavaa säännöstä. Asianosaisen mahdollisuuksiin arvioida oikeudenkäynnin mahdollista viivästymistä oikeudenkäynnin aikana tällaisella käsittelyaika-arviolla on merkitystä.

Puheenjohtaja

Hannu Hakkola

Esittelijä

Petteri Immonen

Sosiaali- ja terveysministeriö/Oikeusministeriö

Viite STM/1227/2012 OM

Asia Lausuntopyyntö oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain muuttaminen; STM:n lausunto

Lausuntopyynnön johdosta työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta (TELK) toteaa kohteliaimmin seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriö/Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoa siltä osin kun lakiluonnoksessa on kyse muiden kuin oikeusministeriön alaisten lautakuntien viivästyshyvityksen korvaamisesta oikeusministeriölle.

Hyvitysvaatimuksen ratkaiseminen

Luonnoksen 9 §:n mukaan muutoksenhakulautakunnan ratkaistavaksi on ehdotettu sitä, missä vaiheessa asian käsittelyä viivästys on tapahtunut. Näin ollen muutoksenhakulautakunta joutuisi ottamaan ratkaisuihinsa kantaa myös eläkelaitoksissa tapahtuneisiin viivästymisiin.

Eläkelaitoksen tulee lain mukaan toimittaa valituskirjelmä ja asiakirjat muutoksenhakulautakuntaan 30 päivän määräajassa valituksen vireille tulosta, tai mikäli asiassa on pyydetty lisäselvitystä viimeistään 60 päivän kuluessa valituksen vireille tulosta. Käytännössä valitus saattaa saapua lautakuntaan käsiteltäväksi hyvinkin pitkän ajan kuluttua, jopa yli vuoden jälkeen, esimerkiksi inhimillisen virheen seurauksena. Tällaisia tapauksia on ollut muutamia vuosittain. Näissä tapauksissa lautakunta joutuisi toteamaan viivästyksen tapahtuneen eläkelaitoksen käsittelyssä.

Eläkelaitoksille säädetyt valitusasiakirjojen siirtoaajat (30/60 päivää) lautakuntaan ovat ehdottomia, mutta niiden noudattamatta jättämisestä ei ole säädetty seuraamuksia. Lautakunta joutunee harkitsemaan oikeudenkäynnin viivästyessä myös näiden siirtoaikojen ylittämisen tapahtunutta laiminlyöntiä mahdollista viivästyshyvitystä ja korvausvelvollisuuden kohdistamista ratkaistaessa.

Postiosoite
PL 28, 00521 Helsinki
Postadress
PB 28, 00521 Helsingfors

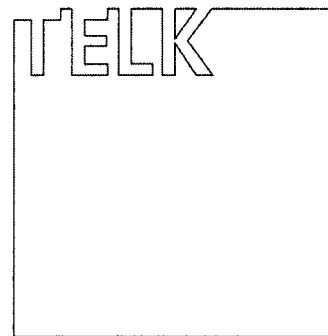
Käyntiosoite
Ratapihantie 11, 00520 Helsinki
Besöksadress
Bangårdsvägen 11, 00520 Helsingfors

Puhelin klo 9.00–15.00
(09) 756 760
Telefon kl 9.00–15.00
(09) 756 760

Telefaksi
(09) 7567 6106
Fax
(09) 7567 6106

Sähköposti
kirjaamo@telk.fi
e-post
kirjaamo@telk.fi

Internet
www.telk.fi

Viivästyshyvityksen korvaaminen

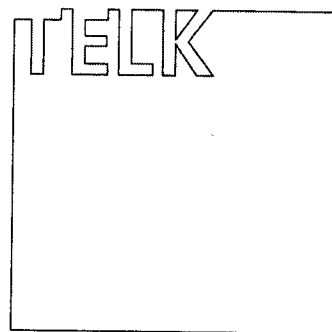
Viivästyshyvityksen korvaamista käsittelevän luonnoksen 12 §:n mukaan lieene selvää, että jos viivästyminen tapahtuu oikeushallinnon sisällä, ei se tuomioistuin, jossa viivästyminen on tapahtunut (esimerkiksi vakuutusosoikeus) ole korvausvelvollinen oikeusministeriölle. Johdonmukaisesti tähän nähden korvausvastuuta ei tulisi myöskään sosiaali- ja terveyshallinnon alalla jakaa enää alemman tason virastoihin tai yksiköihin. Tällöin oikeusministeriö voisi periä maksamansa hyvitykset yhdestä ja samasta paikasta, sosiaali- ja terveysministeriöstä. Näin ainakin silloin, jos kyse olisi selkeästi valtion tai sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan virastoista tai yksiköistä.

TELK katsoo, että muissa tapauksissa sosiaali- ja terveysministeriö voisi harkintansa mukaan periä maksamansa korvaukset alallaan toimivilta tai valvontaansa kuuluvilta yksiköiltä, kuten luonteeltaan yksityisoikeudellisilta lautakunnilta tai yksityisen sektorin eläkelaitoksilta.

Asioiden palauttamistilanteet

Kaikki oikeudenkäynnin selvätkään viivästymiset eivät johdu lautakunnan tai eläkelaitoksen toiminnasta, eikä hyvityksiäkään tämän vuoksi tulisi periä niiltä. Näin on usein tilanteissa, joissa vakuutusosoikeus esteellisyysperusteella palauttaa asian lautakunnalle ja määrää sen uudelleen käsiteltäväksi. Tällöinkin oikeudenkäynnin kesto lasketaan esityksen mukaan alkuperäisestä valituksen vireilletulon ajankohdasta lukien alkaneeksi.

Esimerkkinä mainittakoon vuonna 2011 vakuutusosoikeuden TELK:aan uudelleen käsiteltäväksi palauttamat yli 250 asiaa, joissa TELK:ssa asioiden ratkaisuun osallistunut jäsen oli päätoimensa johdosta osoittautunut esteelliseksi käsittelemään asiaa. Tällaisessa tilanteessa on oletettavaa, että vireille tulisi lukuisia useita perusteltuja viivästyshyvityshakemuksia. Vakuutusosoikeuden näkökulmasta lieene ilmeistä, että viivästyminen on tapahtunut TELK:n menettelyn johdosta. "Massapalautuksissa" korvattavat määrät saattavat nousta suuriksi. Erityisesti tähän tulisi viivästyshyvityksen korvaamisessa kiinnittää huomiota, koska Euroopan ihmisoikeussopimuksen soveltamiseen perustuvan oikeuskäytännön mukaan esteellisyyskäsite on huomattavasti laajentunut. TELK ei itse päättä jäsentensä nimittämisestä, vaan nimityksen tekee valtioneuvosto sosiaali- ja terveysministeriön esityksestä.

TELK toteaa, että sinällään viivästyshyvityksen korvaaminen ei aiheuttane TELK:ssa merkittäviä ongelmia, koska käsittelyajat ovat olleet kohtuullisia. Tällä hetkellä käsittelyaika on keskimäärin seitsemän kuukautta. Asioita, joiden käsittely on kestänyt lautakunnassa yli vuoden ajan, on vireillä ajankohtaisesti alle kymmenen. Lain muutoksen seurauksena lautakunta arvioi, että se joutuisi jatkossa varautumaan maksamaan vuosittain viivästyshyvityksiä arviolta noin 10 000 euroa. Tämä edellyttää käsittelyajan pysymistä nykyisellä tasollaan, sekä sitä olettamaa, että vakuutusoiikeus ei palauttaisi suuria asiamääriä uudelleen käsiteltäväksi lautakuntaan.

Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta

Helsingissä 13.4.2012

Olli Puustinen
Puheenjohtaja

Marja Koponen
Tiedottajakimies

Postiosoite
PL 28, 00521 Helsinki
Postadress
PB 28, 00521 Helsingfors

Käyntiosoite
Ratapihantie 11, 00520 Helsinki
Besöksadress
Bangårdsvägen 11, 00520 Helsingfors

Puhelin klo 9.00–15.00
(09) 756 760
Telefon kl 9.00–15.00
(09) 756 760

Telefaksi
(09) 7567 6106
Fax
(09) 7567 6106

Sähköposti
kirjaamo@telk.fi
e-post
kirjaamo@telk.fi

Internet
www.telk.fi